אבשלום פינברג

1889-1917

ניל״י

נפל ביום כ״ו בטבת תרע״ז (20.01.1917)

בן 28 בנופלו

מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

ילדותו

בן פאני וישראל, אח לשושנה וצילה. אבשלום נולד בכ״ט בתשרי תר״ן (23.10.1889) בגדרה. אימו היתה אחת משלוש הנשים שעלו ארצה עם קבוצות הבילו״יים הראשונות ואביו נמנה עם מייסדי ראשון לציון. הוריו עזבו את ראשון לציון והצטרפו למשפחות הבילויים בגדרה ומגדרה עברו לחדרה שבו היה אביו מראשוני המייסדים.

כשהיה כבן שנתיים עברה משפחתו ליפו. הוא התחנך ולמד מפי סבו, מאיר בלקינד, המורה העברי מאיר בלקינד, ובבית הספר לבנים ביפו. לאחר מכן, נשלח על ידי אביו ל״כִּתאבּ״, מקום לימוד לילדים מוסלמים, המקביל ל״חדר״, שם רכש בקיאות רבה בשפה הערבית, במנהגיה ובקוראן.

ילדותו

לאחר סיום לימודיו ב"כתאב", המשיך ללמוד בבית הספר של ארגון "כל ישראל חברים" ביפו והיה לתלמיד מצטיין. ב־1898 עברה המשפחה לבית פיינברג בחדרה, אותו הקים אביו. כעבור שנתיים חזרה משפחת פיינברג ליפו, ולאחר מכן עלתה לירושלים. הוא למד בבית הספר בחדרה ובבית ספר של חברת כי"ח בירושלים ומשהתיישבה משפחתו בראשון לציון, למד בבית הספר העממי ("חביב").

שלושת ילדי פאני ולוליק ,יפו 1898. מימין : אבשלום, צילה ושושנה

נעוריו

בשנים התרס"ד-התרס"ז, 1904-1907, למד אבשלום בפריז בתיכון של "כל ישראל חברים" והתמחה בספרות הצרפתית ובתרבותה. שנתיים למד פיינברג בפריז ובשובו לארץ, הרבה לכתוב שירה ופרוזה בעברית ובצרפתית ולסייר בארץ ברכיבה. ערך תחרויות רכיבה עם צעירים ערביים ובלט בבקיאותו בנימוסיהם של הערבים ובשיריהם עד כי הכתירוהו זקני הערבים בתואר "שייך". חודשים מספר עבד כפקיד בבנק בקהיר ובשובו, סייע במשק הוריו בחדרה, עסק בתרגומים מצרפתית לעברית ולקח חלק בחיי הנוער במושבות.

נעוריו

בקיץ 1904 יצא לסיור במושבות בארץ ישראל, להספיד ולקונן על מותו של בנימין זאב הרצל, במהלכו התקרר פיינברג וחלה, והעריכו כי שהייה באירופה תסייע לבריאותו.

הוא ירד למצרים לעבוד כפקיד והשעמום מהשהייה במצרים, ונוריטיס –דלקת עצב שתקפה אותו, גרמו לו לנסוע לשוויץ, שם חי עד 1909.

אבשלום שב לארץ וחזר לגור עם הוריו בבית פיינברג בחדרה. בשנת 1910 ייסד אהרן אהרונסון בעתלית תחנה לניסיונות חקלאיים. בזכות האהבה המשותפת לחקלאות ולארץ נקשרה ידידות בין אבשלום לאהרן. אבשלום מונה למנהל תחנת הניסיונות ואחר כך למזכיר התחנה בעתלית. הוא התמסר בלהט לטיפוח התחנה, ערך מסעות וסיורים בארץ, בסוריה הוסיף דעת וניסיון והשכיל לנצל את אלה לקידום עבודת התחנה.

אבשלום בן 20 עם בן דודו שאול (פבה),
בנו של בוריס פיינברג

אבשלום עם בת אחותו שושנה
זהרה (בת 4),
יפו 1911

משפחת פיינברג

אבשלום וצילה ביפו, 1910

משפחת פיינברג במושבה
הגרמנית בחיפה, 1910

נעוריו

בשנת התרע"ד, 1914, נמנה עם מייסדי אגודת "הגדעונים" בראשותו של אלכסנדר אהרונסון, בזכרון יעקב. מטרתה הגלויה של האגודה: לאחד את צעירי המושבה, לבנות ולמלא את החסר במקום. המטרה הנסתרת: ליצור גרעין של "צבא" עברי אשר ירים, בבוא הזמן, את דגל השחרור. כשייסד אהרון אהרונסון בחדרה סניף של תחנת הניסיונות שלו שבעתלית, שיתף את אבשלום בעבודתו, בידיעותיו ובשאיפתו לקידום הארץ והיישוב העברי שבה.

פעילות צבאית

בתקופת מלחמת העולם הראשונה, הקים אבשלום פינברג, יחד עם אלכסנדר ואהרון אהרונסון, את מחתרת ניל״י (״נצח ישראל לא ישקר״) במטרה להעביר לאנגלים ידיעות על הצבא התורכי והצבא גרמני ולסייע בכך לשחרור הארץ מעול השלטון התורכי. באנייה אמריקאית הפליג למצרים ושם הוסכם על דרך העברת הידיעות: בזמנים קבועים תתקרב אנייה בריטית לחוף עתלית ותקבל בסתר מאנשי ניל״י את הידיעות הצבאיות שיאספו. בהיותו במצרים, שלח להנריאטה סאלד (אז מזכירת הוועד למען תחנת הניסיונות בעתלית) דין וחשבון מפורט על מצבם הקשה של היהודים בארץ.

פעילות צבאית

הדוח עשה רושם גדול מאוד על מנהיגי היהודים באמריקה והגביר את נכונותם לפעול למען ארץ ישראל. ממצרים חזר אבשלום באניית מלחמה בריטית ועלה לחוף עתלית בחסות החשכה. עתה, בנוסף על עזרתו בתחנת הניסיונות, סייע לאהרון אהרונסון גם במלחמה בארבה שפשט על הארץ. משטבעה אניית הקשר הבריטית, באחד ממסעותיה, וניתקו המגעים בין חברי ניל"י לבין המפקדה במצרים, ניסה אבשלום לעבור דרך המדבר למצרים, אך נתפס על ידי התורכים ונאסר כחשוד בריגול. בבתי הכלא בבאר שבע ובירושלים נחקר בעינויים ולבסוף שוחרר בהשתדלותו של אהרון אהרונסון.

ניל״י

(ראשי התיבות: נצח ישראל לא ישקר, מתוך ספר שמואל א׳, פרק ט״ו, פסוק כ״ט)

היה ארגון מחתרתי שהוקם בשנת 1915 ופעל ביישוב העברי בארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם הראשונה. הארגון מנה כמה עשרות חברים פעילים באופן מלא, ורבים נוספים שפעלו באופן חלקי. הוא התמקד במתן שירותי מודיעין לחיל המשלוח המצרי, שהיה הכוח הבריטי שנלחם מול האימפריה העות׳מאנית במערכה על סיני וארץ ישראל במלחמה, ושאף למנף את הקשר המודיעיני לכדי נכס מדיני, על מנת לקדם את הקמתו של בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל.

נילי"י

נילי"י התפתחה מגרעין מצומצם שהלך והתרחב בשיטת "חבר מביא חבר". נילי"י הוקמה על ידי אהרן אהרנסון, אחיו אלכסנדר ושרה וידיד המשפחה אבשלום פיינברג. לאחר מכן גויסו לפעולה בני משפחה נוספים קרובים ורחוקים האחים נעמן ואיתן בלקינד, יוסף לישנסקי, צבי אהרנסון, ראובן שוורץ ועוד עשרות מבני המושבות. חברי נילי"י היו פסיפס של החברה היהודית בארץ באותה תקופה: חקלאים ורופאים, אנשי העלייה הראשונה והשנייה.

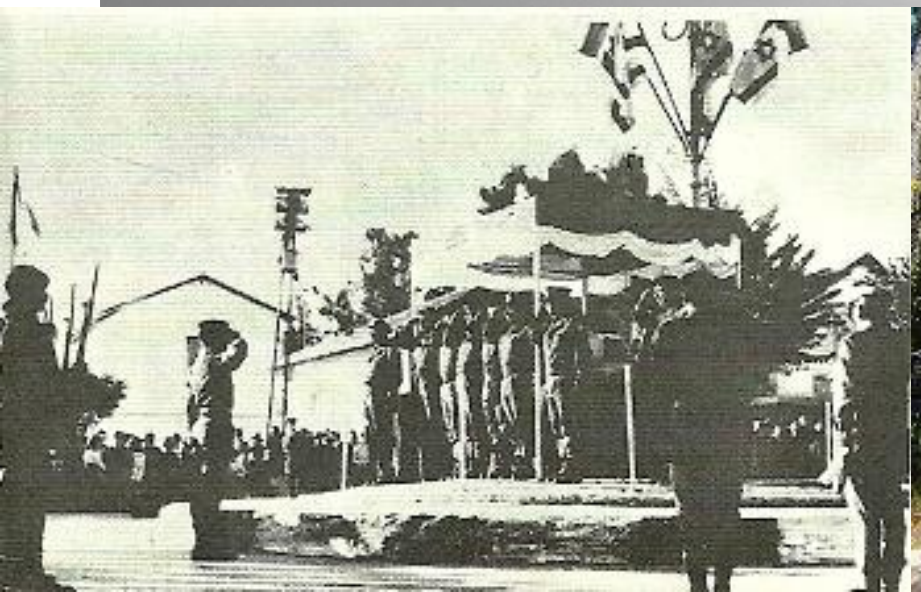
ניל״י

בנוסף לפעילות הריגול, עסקו אנשי ניל״י גם בהברחת כספים מחו״ל לכלכלת היישוב. לאחר כשנתיים של פעילות, חשפו העות׳מאנים את המחתרת. חלק מראשיה נתפסו והוצאו להורג, וכמה מאנשיה נשפטו לעונשי מאסר. לאחר חשיפת הארגון הענישו העות׳מאנים וכלאו גם אנשים רבים מהיישוב שכלל לא היו קשורים לפעילותו. לאחר תפיסת ניל״י נחשפה הרשת לכלל הציבור, ודבר קיומה עורר זעם. העונשים שהטילו העות׳מאנים היו טריים בזיכרון הלאומי, ואף שהשלטון הבריטי התקבל בברכה ובשמחה, האנשים שהיו פעילים בניל״י בתקופת המלחמה וזוהו עימה, נודו והוחרמו.

נפילתו

כעבור זמן, יצא בדרך המדבר מצרימה, יחד עם יוסף לישנסקי, ובליל כ"ו בטבת, התרע"ז, 1917, נהרג מיריותיהם של בדואים, שעבדו בשירות התורכים, ומקום קבורתו לא נודע. חמישים שנה חלפו עד אשר אחרי מלחמת ששת הימים, בנובמבר 1967, נמצאו עצמותיו במדבר סיני, ליד רפיח.

אבשלום פינברג הובא לקבורה בהר הרצל בירושלים בטקס צבאי ממלכתי. על מצבתו נחקקו המילים "מחולל רעיון ניל"י".

מציאת עצמותיו

לאחר שנעלם אבשלום פיינברג בחולות המדבר באזור רפיח, נעשו ניסיונות לא מעטים לחפש את גופתו. בראשית שנות השלושים מצא המהנדס בנימין רן את מקום הקבר, אך זיהויו (הנכון) נדחה. רק לאחר מלחמת ששת הימים, משתפס צה"ל את השטח שבו נהרג פיינברג, פוענחה התעלומה באופן סופי על ידי ד"ר שלמה בן אלקנה, והשלד שנמצא על ידו זוהה על ידי הפתולוג פרופ' היינריך קרפלוס, כְּזה של אבשלום פיינברג, ונקבר בטקס צבאי בחלקת עולי הגרדום בהר הרצל.

דרכי הנצחתו

עם גילוי ופינוי עצמותיו של פיינברג להר הרצל, הוקמה במקום אנדרטה מטעם הממשל הצבאי, בו ננטע עץ זקוף היאה לדמותו של אבשלום. מדי שנה נערכת ב־20 בינואר, יום הירצחו, אזכרה לזכרו, וזה נמשך עד פינוי הרצועה על ידי צה"ל.

בתשכ"ט הוקמה היאחזות נח"ל בחבל ימית שנקראה "דקלה", כדי להנציח את הדקל שציין את קבר אבשלום, היישוב הוקם מחדש בשם "דקל". בקיץ תשל"ג הוקם מרכז אזורי עבור פתחת רפיח בשם מרכז אבשלום וכן יישוב שנקרא כרם אבשלום. ב־2009 יצא בהוצאת ידיעות ספרים הספר "אות מאבשלום" מאת נאוה מקמל־עתיר, שמבוסס על סיפור חייו של אבשלום פיינברג.

דרכי הנצחתו

מזרחית לכביש החוף הישן, צפונית לצומת כפר הרא"ה, הוקם אתר הנצחה לזכרו של אבשלום. לאחר מציאת עצמותיו הוספה כתובת במקום המספרת על כן. בשנת 2010 בגלל צורך בהרחבת הכביש הסמוך, הועבר האתר בשלמותו לפארק נחל חדרה.

דמותו של אבשלום

מקריאה בכתביו מצטיירת דמותו של אבשלום כבעל נפש עדינה ורגישה, בעל ערכים לאומיים וציוני נלהב. אבשלום ידע לדבר כמה שפות (עברית, ערבית, צרפתית, יידיש ואנגלית), והושפע במיוחד מתרבות צרפת, שבה חי כמה שנים. ההרפתקנות הייתה תכונה בולטת באופיו, הן על פי עדותם של אנשים אחרים ("טיפוס לא נורמלי, סורר ומורה, שאינו מקבל מרות ונכון להפקיר גם את עצמו גם את כל סביבו" כתב עליו מרדכי בן הלל הכהן בעקבות פעולות הריגול) והן על פי עדות עצמו ("דעי לך, רבקה'לה, כי בעוד שנתיים, שלש, עשר, אלך גם־כן אל הקור, אל החום, אל הסכנה, אל האי־ידוע והַאוונטורה, וגם אם אוהבך אז אלף מונים אל תנסי לעצרני כי אדחפך כגס, ועברתי על פניך, זכרי זאת..." כתב לרבקה במכתב בינואר 1912).

אהבתו לארץ ישראל ולעם ישראל ניכרת היטב מן הדברים שכתב, וכך גם נטייתו לפאתוס ולרומנטיקה.

"אלף נשיקות לך, אהובתי"

מכתב האהבה המרגש של אבשלום פיינברג

סיפורה של אהבה לא ממומשת.
"אלף נשיקות לך, אהובתי. כך גומרים האוהבים את כל המכתבים שלאהובותיהם הם כותבים. אלף נשיקות לך, אהובי. כך מתחיל אני את מכתבי אליך, אהובתי. ומה מאד מתאווה אני לנשקך: אלף נשיקות, אהובת את המילים המרגשות האלה כתב אבשלום פיינברג, ההוגה ההרפתקן של ארגון נילי, בשנת 1910 והוא בזיכרון יעקב. המכתב היה השראה לשיר "אלף נשיקות לך אהובתי" שחיברה הפזמונאית מירית שם אור.
רבקה אהרונסון שלימים תהיה (כך נטען לפחות) ארוסתו של אבשלום פיינברג. רבקה הייתה אחותם של אהרן, אלכסנדר ושרה אהרונסון המוכרים בזכות פעילותם במחתרת נילי.

״אלף נשיקות לך, אהובתי״

מכתב האהבה המרגש של אבשלום פיינברג

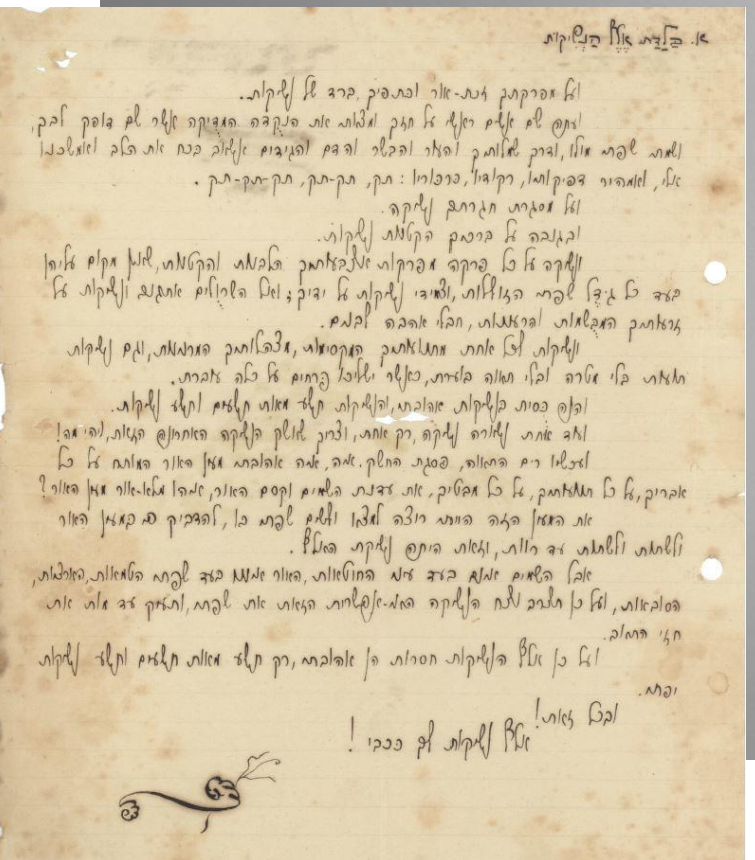
רבקה אהרונסון שלימים תהיה (כך נטען לפחות) ארוסתו של אבשלום פיינברג.
רבקה הייתה אחותם של אהרן, אלכסנדר ושרה אהרונסון המוכרים בזכות פעילותם במחתרת ניל״י.
התאריך שעל המכתב מלמד כי לא ייתכן שמכתב ה״אלף נשיקות״, נכתב באמת לרבקה, כי התאריכים פשוט לא מסתדרים: המכתב חובר על ידי פיינברג ב-18 באוקטובר 1910, אך הוא הכיר את רבקה אהרונסון רק בדצמבר של אותה שנה.

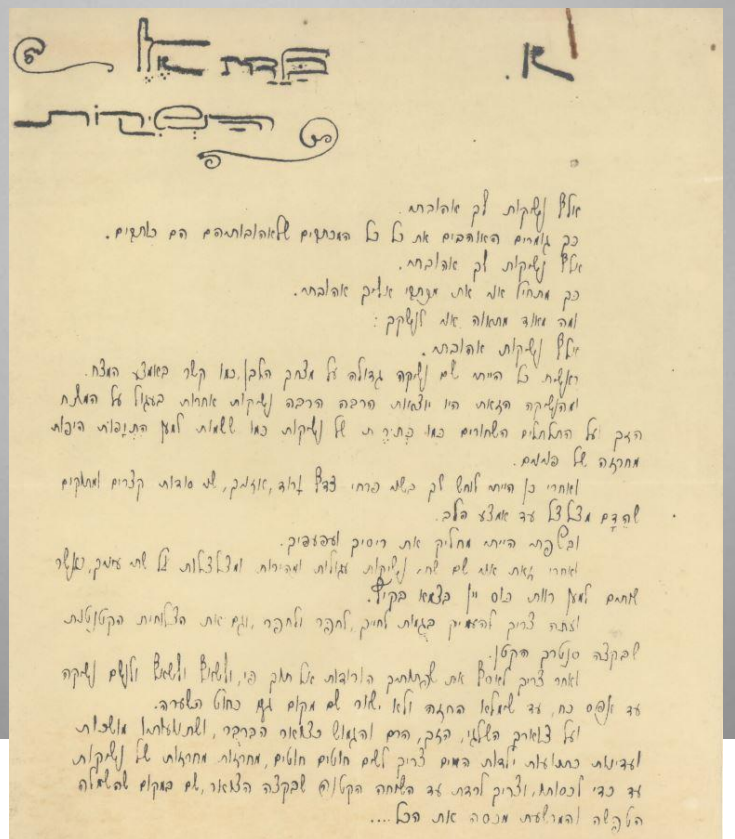

"אלף נשיקות לך, אהובתי"

זהותה של הנמענת המקורית של המכתב לא התגלתה מעולם. אך לאחר פגישתם של פיינברג ואהרונסון, ידוע שהקדיש לה את המכתב. אהבתם של השניים לא מומשה מעולם: רבקה אהרונסון נשלחה על ידי משפחתה אל מחוץ ליישוב העברי עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, ואבשלום פיינברג נהרג בסיני בינואר 1917 בעודו בשליחות סודית עבור ארגון נילי".

רבקה אהרונסון